

Rapport fra de ansvarlige faglærerne på 2. studieår

Contents

Rapport fra de ansvarlige faglærerne på 2. studieår	1
For faget Statsforfatningsrett svarer ansvarlig faglærer følgende:.....	1
For faget Folkerett har ansvarlig faglærer ikke levert rapport, under er læringskrav og litteratur fra høsten 2018:.....	2
For faget Internasjonale menneskerettigheter svarer ansvarlig faglærer følgende:.....	5
For faget Alminnelig forvaltningsrett svarer ansvarlig faglærer følgende:	7
For faget Velferdsrett svarer ansvarlig faglærer at aktuelle Kvinne-, kjønn - og likestillingsperspektiver er integrert i faget, under er læringskrav og litteratur fra høsten 2018:	8
For faget Miljørett svarer ansvarlig faglærer følgende:.....	10
For faget EØS-rett svarer ansvarlig faglærer følgende:.....	10
For faget Ex.fac svarer ansvarlig faglærer følgende:.....	11

2. studieår består av emnene JUS2111 Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter, JUS2211 Forvaltningsrett og EØS-rett og JFEXFAC04 Ex.fac. Fagene Statsforfatningsrett, Folkerett og Internasjonale menneskerettigheter utgjør JUS2111. Fagene Alminnelig forvaltningsrett, Velferdsrett, Miljørett og EØS-rett utgjør JUS2211.

For faget Statsforfatningsrett svarer ansvarlig faglærer følgende:

Integrering av perspektivene i det faglige innholdet

Faget handler om de grunnleggende reglene om de tre statsmaktene og deres oppgaver, og om deres kompetanse overfor enkeltindivider og andre private aktører. Grunnlovens vern om individenes grunnleggende rettigheter inngår i faget. Studentene skal ha god forståelse av hovedtrekk i individenes grunnleggende rettigheter etter Grunnloven. Kvinne- og kjønnsperspektiver er ikke eksplisitt behandlet i pensum eller i læringsmidlene. Likestilling er behandlet gjennom behandlingen av Grunnlovens § 98 vedtatt i 2014-reformen. Den viktigste dekingen av det i pensum er Dok 16 (2011-2012) kap.26. Hele kapitlet er med i pensum for både 1. og 2. pensumalternativ. Her behandles kravet om likhet for loven og forbudet mot usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling, dvs diskrimineringsforbudet. Emnet er godt dekket i undervisningen.

Dette området er også dekket i menneskerettighetsfaget. Ved at disse to fagene nå er plassert i samme semester oppnås en god synergi-effekt. Ut fra et kvinne-, kjønns- og likestillingsperspektiv burde det likevel være en pensumdekning knyttet til Grl. § 98 som omtalte disse aspektene ved prinsippene om likhet for loven og forbudet mot usaklig forskjellsbehandling på en mer eksplisitt måte. I et samfunnsperspektiv er dette svært viktige og aktuelle sider ved kravene om likhet og ikke-diskriminering. En omtale av kravet om likestilling ut fra et kvinne- og kjønnsperspektiv og av den historiske bakgrunn med kjønnes ulike roller og kvinneundertrykkning ville bidra til å konkretisere hvordan generelle rettigheter kan tilsløre sosial, økonomisk og kulturell ulikhet i samfunnet. Samtidig er dette aspekter som kan ligge nærmer å behandle i menneskerettighetsfaget. Her er det en bredere

behandling av flere rettigheter som er relevante i et kvinne-, kjønns- og likestillingsperspektiv.

Det andre området av faget der kvinne-, kjønns- og likestillingsperspektiv peker seg ut for behandling er stemmeretten. I begge hovedbøker til de to pensumvariantene nevnes det at kvinnene fikk allmenn stemmerett i 1913, GrL. § 50, mens menn fikk det 1898 (Smith s.176 og 346, Høgberg s.27). Det nevnes også i undervisningen. Ingen av bøkene gir noen videre behandling av temaet i en historisk eller sosialpolitisk kontekst. Her er det klart rom for forbedring ved neste revisjon av bøkene eller ved nye bøker. Det bør vurderes å finne en egnet artikkel som kan supplere pensum som tillegglitteratur på dette punktet, eller det bør skrives en ny artikkel. Stemmeretten er en konstituerende og helt grunnleggende rettighet både for de enkelte individ og for den demokratiske styringsmåten. En mer utførlig behandling av den historiske utviklingen av stemmeretten ville gi studentene en mer verdiorientert og samfunnsmessig innføring i demokratiets og statens begrunnelse.

Personell kjønnsbalanse

For tiden er ansvarlig faglærer Inger-Johanne Sand. Før det var Benedikte Høgberg ansvarlig faglærer i ca to år. Begge har vært faglærere i statsforfatningsrett og hatt kursundervisning i mange år. Høgberg har hatt viktige deler forelesningene fra og med høst 2016, Sand vil ha tilsvarende deler av forelesningene det neste året. I tillegg har Vibeke Blaker Strand og Anine Kierulf hatt enkelt forelesninger i faget i samme periode. For tiden er derfor ca halvparten av forelesningene i statsforfatningsrett holdt av kvinner. Før høsten 2016 har det ikke vært brukt kvinnelige forelesere i faget, men Høgberg hadde manuduksjoner i faget. Kirsten Sandberg hadde kurs noen år. Det har i tillegg vært med flere eksterne kvinnelige kurslærere. Fra H-2018 er også unioversitetslektor Hilde Ellingsen med,

Det er to alternative pensum der Høgberg har skrevet læreboken i ett av alternativene. Hun var også sekretær for Menneskerettighetsutvalget som leverte sin innstilling til Stortingets presidentskap, trykket som Dokument 16 (2011-2012), og som er en viktig del av pensum om menneskerettigheter i begge alternativ. På listen over tillegglitteratur er 14 artikler skrevet av menn og 4 av kvinner (hvorav en med en mannlig medforfatter).

Det har derfor vært en sterk bedring av kjønnsbalansen i undervisning og delvis også i pensum i faget de siste to år, men det har lenge vært en relativt god dekning av kvinnelige kurslærere i faget (skjønsmessig mellom to og en tredjedel av lærerne). Dette er et svært sentralt fag der kjønnsbalansen i undervisningen åpenbart er svært viktig.

[For faget Folkerett har ansvarlig faglærer ikke levert rapport, under er læringskrav og litteratur fra høsten 2018:](#)

Beskrivelse av fagområdet

Folkeretten handler i hovedsak om rettsforholdet mellom statene, i motsetning til den interne retten i hver enkelt stat. De fleste folkerettsregler bygger på traktater mellom statene. Traktatene kan være av ulik karakter. Det er vanlig å skille mellom traktater som fastsetter gjensidige rettigheter og plikter ("kontraktstraktater") og traktater som tar sikte på å gi generelle regler for verdenssamfunnet ("rettsettende traktater"). I tillegg har vi traktater som oppretter internasjonale organer og organisasjoner. Felles for traktatene er at de er avtaler og dermed krever samtykke. Den folkerettslige sedvaneretten bygger ikke på uttrykkelig samtykke, men på statenes praksis. I tillegg kan folkerettslige regler bygge på generelle rettsprinsipper.

Internasjonale organisasjoner har viktige oppgaver i å utvikle folkeretten og overvåke at den blir overholdt. FN er den viktigste organisasjonen, men det finnes organisasjoner for de fleste

saksområder, både på globalt og regionalt nivå. EØS- og EFTA-organene er viktige for Norge. Det er også opprettet traktatorganer som er tildelt rettslige oppgaver. Den økte myndigheten til internasjonale organisasjoner og organer reiser spørsmål om demokratisk kontroll og konstitusjonelle garantier for deres virksomhet.

Individene har krav på respekt for de internasjonale menneskerettighetene, og kan også bli holdt ansvarlige for internasjonale forbrytelser.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av:

- Folkerettens karakter, med særlig vekt på likheter og forskjeller mellom nasjonal rett og folkeretten
- Folkerettens kilder og metode, herunder ◦□ Traktater: ■ Forhandling, inngåelse, gyldighet og endring
- Tolkning, herunder ulike typer traktater og tolkningstradisjoner innenfor ulike rettsområder, slik som internasjonale menneskerettigheter
- Konflikt mellom og harmonisering av traktater
- Traktatbrudd

◦□ Folkerettslig sedvanerett

◦□ Generelle rettsprinsipper

■ Folkerettens subjekter

- Stater, med særlig vekt på opprettelse og oppløsning av stater, statsterritoriet og havområdene, statsborgerne, suverenitet, forbudet mot bruk av makt, myndighetsutøvelse (jurisdiksjon) og immunitet
- Internasjonale (mellomstatlige) organisasjoner, med særlig vekt på FN - herunder om hva som skal anses som en internasjonal organisasjon, organenes struktur og kompetanse og om demokratisk og konstitusjonell kontroll
- Individenes stilling i folkeretten
- Internasjonale domstolars domsmyndighet og prosedyre, særlig Den internasjonale domstol (ICJ)
- Staters ansvar ved brudd på folkeretten

Studenten skal ha kjennskap til:

- Verdens handelsorganisasjon (WTO), Europarådet, NATO og de folkerettslige sidene ved EU, EFTA og EØS-organene
- Krigens folkerett

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

- Finne fram til, lese og forstå traktater og dommer fra internasjonale domstoler
- Anvende folkerettslig metode ved tolkning av traktater
- Identifisere, drøfte og løse konkrete rettsspørsmål på dette området
- Analysere om en norm kvalifiserer som folkerettslig sedvanerett
- Formulere og formidle kunnskaper om folkerettslige problemstillinger

Generell kompetanse

- Studenten skal ha en grunnleggende forståelse av samspillet mellom nasjonal rett og folkeretten
- Studenten skal ha innsikt i hvordan internasjonale institusjoner fungerer og i samspillet mellom internasjonale og nasjonale institusjoner
- Studenten skal ha forståelse av grunnleggende begreper som suverenitet, jurisdiksjon og folkerettslig ansvar

Litteratur

Alternativ 1:

Innføringslitteratur:

- Vaughan Lowe, *International Law: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, 2015.

Hovedlitteratur:

- Ruud, Morten og Ulfstein, Geir: *Innføring i folkerett*, 4. utg., Universitetsforlaget. ORIA

Følgende avsnitt i fjerde utgave er ikke del av hovedlitteraturen:

Kap. 2 Kap. 3, Kap. 7(pkt. 5.3), Kap. 12(pkt. 3.1, 3.5. og 3.7.), Kap. 13, Kap. 15, Kap. 16, Kap. 17(med unntak av pkt. 3).

Eller:

Alternativ 2:

Innføringslitteratur:

- Sondre Torp Helmersen: *Folkerett i et nøtteskall*, Gyldendal Juridisk, 2014

Hovedlitteratur:

- James Crawford, *Brownlie's Principles of International Law*, Oxford University Press, 2012, Kap: 2, 4, 5(pkt. 1-2), 6(pkt 1-4), 7(pkt 1-6), 8, 11, Kap. 13 (pkt. 1-2), 16, 17(pkt1-5), 19(pkt. 4), 21, 22 (pkt1-2), 23(pkt1), 25, 31(pkt. 1-3), 32, 33. (pkt. 1-3,5). ORIA

Tilleggs litteratur

- James Crawford and Marti Koskenniemi, *The Cambridge Companion to International Law*, Cambridge University Press, 2012. ORIA
- Boyle, Alan E. og C. Chinkin: *The making of international law*, Oxford University Press, 2007 ORIA
- Malcolm Shaw, *International Law*, Cambridge University Press, 7utg., 2014.
- Geir Ulfstein, *Hva er folkerett*, Oslo, 2016 (Universitetsforlaget).
- B.S. Chimni, *Third World Approaches to International Law*, *International Community Law Review*, vol 8, 2006, s. 3–27. PDF
- Diane Otto, *The Exile of Inclusion: Reflections on Gender Issues in International Law Over the Last Decade*, *Melbourne Journal of International Law*, Volume 10, Issue 1, 2009 PDF
- Martti Koskenniemi, 'The Fate of Public International Law: Between Technique and politics', *Modern Law Review*; vol 70, 2007, s. 1-30. PDF
- Andrew Guzman, *How International Law Works? A Rational Choice Theory*, Oxford, 2008 (Oxford University Press).
- Mads Andenas, 'Jurisdiction, Procedure and the Transformation of International Law', *European Journal of Business Law*, (2012) s. 127-138. PDF

Traktat- og materialsamlinger

- Fife, Rolf Einar: *Den internasjonale domstol i Haag - rettspraksis 1946-1993*, Oslo 1994 (TANO). Relativt kortfattet omtale av sakene og dommene på norsk. ORIA
- "Norges Traktater" (flere bind).
- "Overenskomster med fremmede stater". ORIA
- "United Nations Treaty Series". Tilgang via fakultetets IP-nummer Veiledning
- "I.C.J. Reports" (International Court of Justice, Reports of Judgements, etc). Lenke til ICJs hjemmeside
- Listen av kjerne dommer på kurswebsiden.
- "U.N. Reports of International Arbitral Awards". ORIA
-

Disse samlingene vil, sammen med traktatsamlingene, være til hjelp ved studier av primærmateriale. Det gjøres oppmerksom på at traktatsamlingen "Global and European Treaties" inneholder et bredere tilfang av traktater enn "Folkerettslig tekstsamling", noe som vil være nyttig ved studiet av relevant primærmateriale.

For faget [Internasjonale menneskerettigheter](#) svarer ansvarlig faglærer følgende:

Undertegnede tok over som fagansvarlig i faget Internasjonale menneskerettigheter fra høsten 2016. Våren 2018 ble faget utvidet med 1 studiepoeng (fra 4 til 5) og dets plassering på jusstudiet ble flyttet fra JUS1211 til JUS2111. Disse strukturelle endringene har gitt økt rom for å integrere kjønnsperspektivet i faget.

Fra våren 2018 er kjønnsperspektivet integrert i faget Internasjonale menneskerettigheter særlig gjennom kunnskapskrav, litteratur og undervisning om:

1. Forbudet mot diskriminering (slik dette følger av både internasjonale menneskerettighetskonvensjoner og av Grunnloven § 98);
2. Statens plikt til å ta skritt for å sikre kvinners rett til et liv uten vold i hjemmet.

Disse to områdene (1 og 2) er reflektert i kunnskapskravene på følgende måte:

«Studenten skal ha god forståelse av:

- ... vernet mot diskriminering og rett til likhet
- Menneskerettighetenes grenser ved bruk av tvang, samt menneskerettslige plikter til å sikre individers rettigheter i den private sfære, herunder frihet fra vold.
- Diskrimineringsvernets betydning for velferdsregulering og praksis.»

Fra hovedlitteraturen er følgende særlig relevant for å belyse kjønnsperspektivet:

Tema 1) Forbudet mot diskriminering:

- Vibeke Blaker Strand og Kjetil Mujezinović Larsen, «Menneskerettigheter i et nøtteskall» Oslo, Gyldendal 2015 s. 108-122.

Her belyses blant annet hvordan FNs kvinnediskrimineringskonvensjon tilnærmer seg spørsmål om vern mot diskriminering av kvinner.

- Vibeke Blaker Strand: «En diskrimineringsrettslig tilnærming versus en velferdsrettslig tilnærming for bedring av utsatte grupper og individers rettsstilling» i Retfærd vol. 35, 2012 nr. 1 s. 55-80 (23 s.)

Artikkelen trekker linjer mellom fagene diskrimineringsrett og velferdsrett. Det vies særlig oppmerksomhet til hvordan vernet mot diskriminering på grunn av kjønn har vært «motoren» i utviklingen av vernet mot diskriminering på det nasjonale plan, se s. 59 flg.

Tema 2) Vold i hjemmet:

- Patricia Londono: “Developing Human Rights Principles in Cases of Gender-based Violence: Opuz v Turkey in the European Court of Human Rights” i Human Rights Law Review (2009) 9 (4): 657-667 (11 s.)

Undervisnings innhold:

Tema 1) Forbudet mot diskriminering:

Vernet mot diskriminering etter både Grunnloven § 98 og internasjonale menneskerettigheter er eget tema på en av forelesningene i faget statsforfatningsrett. Forelesningen er et eksempel på hvordan det oppnås synergi mellom statsforfatningsrett og menneskerettigheter i kjølvannet av at faget Internasjonale menneskerettigheter ble flyttet til JUS2111.

Vernet mot diskriminering kommer også opp som tema både i kursene i menneskerettigheter og i PBL-kursene i folkerett/menneskerettigheter.

Tema 2) Vold i hjemmet:

Det undervises om statens plikt til å forebygge og forhindre vold i hjemmet – herunder tematikkens kjønnsdimensjon – på forelesning i Internasjonale menneskerettigheter. Her

undervises det særlig om hvordan tematikken fanges opp i FNs kvinnekonvensjon, herunder i praksis fra FNs kvinnekommisjon (i generelle rekommandasjoner, i individklagesaker og i komiteens konkluderende observasjoner til Norge). Det ses også på EMK og EMD-praksis (særlig den banebrytende saken Opuz mot Tyrkia – som også omtales i en egen artikkel i hovedlitteraturen). Også Europarådets konvensjon “on preventing and combating violence against women and domestic violence” Istanbulkonvensjonen (2011) trekkes inn.

For faget Alminnelig forvaltningsrett svarer ansvarlig faglærer følgende:

Generelt

Emnet Alminnelig forvaltningsrett (senere forvaltningsrett) utgjør 13 studiepoeng og inngår i JUS2211, 2. studieår, 2. semester. Emnet har to alternative pensumbøker, det holdes 10 forelesninger og 8 kursdager fordelt på 10 kursgrupper.

Kjønnsperspektivet i JUS2211 og forvaltningsrett

Etter min mening har vi et stort forbedringspotensial når det gjelder balanse i kjønnsrepresentasjonen i både JUS2211 og forvaltningsrett.

JUS2211 domineres av menn. Både studieårsansvarlig og de fire fagansvarlige er menn.

I forvaltningsrett er begge pensumbøkene skrevet av menn, Hans Petter Graver og Eivind Smith (rev. Eckhoff). Forelesningene holdes av 1 kvinne og 2 menn, hvor kvinnen holder 2 av 10 forelesninger. Når det gjelder kursundervisning er det 3 kvinnelige kursledere (2 interne) og 5 mannlige kursledere (3 interne).

Faget forvaltningsrett har flere materielle sider til kjønnsperspektiver. Blant annet reiser likestillings- og diskrimineringslov en rekke spørsmål av forvaltningsrettslig karakter. Verken denne loven, eller andre kjønnsperspektiver, er i særlig grad integrert i pensum eller i undervisningen.

Forslag til tiltak som kan skape bedre kjønnsbalanse i JUS2211 og forvaltningsrett

På kort sikt kan jeg som fagansvarlig sørge for bedre representasjon av kvinnelige forelesere og kursholdere. Det er tre kvinnelige stipendiater som enten nylig har levert, eller er i slutfasen, som vil være aktuelle fagressurser i forvaltningsrett innen kort tid. I dag kan ikke disse brukes grunnet oppfylt undervisningsplikt (2. stk.) og kollisjon med disputas (1 person). På noe lengre sikt vil også disse kunne være aktuelle som fagansvarlige dersom de ønsker en akademisk karriere. Vi i forvaltningsrettsmiljøet vil fortsette arbeidet med å motivere disse til å fortsette innenfor akademien.

På noe lengre sikt kan det være aktuelt å skrive ny lærebok innenfor forvaltningsrett. Det pågår arbeid med ny forvaltningslov, og når denne foreligger vil undertegnede ta sikte på å skrive ny lærebok i faget. Jeg har tidligere utgitt 3 lærebøker hvorav alle er skrevet i medforfatterskap. Et tiltak for å skape bedre kjønnsbalanse vil være å samarbeide med en kvinnelig medforfatter.

Når det gjelder fagets materielle innhold kan undervisningen i større grad inkludere kjønnsperspektiver enn hva som er tilfellet i dag. I forelesningen kan det settes av tid til diskrimineringsspørsmål, og i kurset kan vi lage en oppgave som tar opp spørsmål knyttet til likestilling. Jeg har allerede tatt kontakt med de sentrale fagpersonene på feltet for å få råd om dette. Denne dialogen vil fortsette utover i høstsemesteret 2018, og målet er å få integrert kjønnsperspektiver i faget f.o.m. våren 2019.

For faget Velferdsrett svarer ansvarlig faglærer at aktuelle Kvinne-, kjønn - og likestillingsperspektiver er integrert i faget, under er læringskrav og litteratur fra høsten 2018:

Beskrivelse av fagområdet

Emnet behandler reglene som sikrer borgerne grunnleggende rettigheter av velferdsrettslig karakter, så som rett til utdanning, arbeid, helsetjenester, sosiale tjenester og trygdeytelser ved sykdom, arbeidsløshet, uførhet, alder over 62 år, dødsfall, aleneomsorg for barn m.v. Emnet behandler også regler i barnevernloven og psykisk helsevernloven som åpner for ulike tvangstiltak som kan gjennomføres av hensyn til vedkommende selv eller av hensyn til samfunnet.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av følgende generelle temaer:

- Rettighetsbegrepet i velferdsretten
- Rettssikkerhetsgarantiene i velferdsretten
- Rettskildesituasjonen i velferdsretten
- Menneskerettighetsperspektiv på velferdsretten
- Velferdsstaten og Grunnloven

Studenten skal ha god forståelse av følgende tjenester og stønadsordninger:

- Reglene om rett til helse- og omsorgstjenester fra kommunen
- Reglene om rett til spesialisthelsetjenester
- Reglene om rett til trygdeytelser til livsopphold ved sykdom, arbeidsavklaring, uførhet, fødsel og adopsjon samt aleneomsorg for barn
- Reglene om økonomisk stønad etter lov om sosiale tjenester i NAV
- Reglene om tvang overfor barn og foreldre og mennesker med psykiske lidelser

Studenten skal ha kjennskap til:

- Regler om rett til arbeid og utdanning etter menneskerettighetene
- Trygdeytelser ved arbeidsløshet
- Reglene om kontantstøtte
- En oversikt over ordningene for inntektssikring i høy alder
- Velferdspolitiske hensyn og debatter

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

- Identifisere velferdsrettslige problemstillinger i et saksforhold
- Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål I velferdsretten
- Analysere vedtak om rettighetsbaserte ytelser og vedtak om tvangsinngrep
- Foreta vurderinger av slike vedtaks gyldighet i lys av rammer gitt i Grunnloven, menneskerettighetskonvensjoner, lover og forskrifter
- Formulere og formidle kunnskaper om velferdsrettslige problemstillinger
- Foreta rettspolitiske vurderinger av rettsreglene på dette området

Litteratur

Innføringslitteratur

- Kjønstad, Asbjørn, Aslak Syse og Morten Kjelland: Velferdsrett I: Grunnleggende rettigheter, rettssikkerhet og tvang, 6. utg. Oslo: Gyldendal Juridisk, 2017, kapittel 1, kapittel 2 punkt 2.1 og punkt 2.2 og kapittel 4 punkt 4.1 og 4.2

Hovedlitteratur

- Kjønstad, Asbjørn, Aslak Syse og Morten Kjelland: Velferdsrett I: Grunnleggende rettigheter, rettssikkerhet og tvang, 6. utg. Oslo: Gyldendal Juridisk, 2017

Følgende punkter i «Velferdsrett I» Kjønstad, Syse og Kjelland, 6. utg. 2017 er pensum:

punkt 2.3, punkt 2.4, punkt 3.2, punkt 3.4.1, punkt 3.4.2, punkt 3.4.3, punkt 3.4.6, punkt 3.5.1, punkt 3.5.2, punkt 3.5.3, punkt 3.5.4, punkt 3.5.5, punkt 3.5.6, punkt 3.5.13, punkt 4.3.1, punkt 4.3.2, punkt 4.3.3, punkt 4.4, punkt 4.5, punkt 4.8, punkt 5, punkt 6.1, punkt 6.2.1.1, punkt 6.2.1.2, punkt 6.2.2, punkt 6.2.3, punkt 6.3, punkt 6.4.1, punkt 6.4.2, punkt 6.5.1, punkt 6.5.2, punkt 6.6, punkt 6.7, punkt 7.1, punkt 7.2, punkt 7.3.1, punkt 7.3.2, punkt 7.3.3.1, punkt 7.5, punkt 8.1, punkt 8.2, punkt 8.6, punkt 9.1, punkt 9.2, punkt 9.4, punkt 9.5, punkt 9.6, punkt 9.7, punkt 9.8, punkt 9.12, punkt 10.4.2, punkt 10.5, punkt 10.6.1, punkt 10.6.2, punkt 10.6.4, punkt 10.6.5, punkt 10.6.7, punkt 10.6.8, punkt 10.6.9, punkt 10.6.10, punkt 10.7.1, punkt 10.7.2, punkt 10.7.3, punkt 10.7.4, punkt 10.9.1, punkt 10.9.2, punkt 10.10

Tillegglitteratur

- Bogstad, Biørn (red.): Trygd og pensjon i EØS, Oslo: Gyldendal akademisk 2015, kapittel 1 og 2
- Bendiksen, Lena R.L. og Trude Haugli: Sentrale emner i barneretten, 2. utg., Universitetsforlaget 2015.
- Bårdsen, Arnfinn: «Høyesteretts praksis på psykiatrifeltet», Kritisk juss 2016, s. 238–262.
- Holgersen, Gudrun: Sykdom, symptomer og diagnoser. Folketrygdens sykdomsvilkår i lys av nyere rettspraksis, i Aslak Syse, Kirsten Ketscher, Kåre Lilleholt og Eivind Smith (red.) Velferd og rettferd: Festskrift til Asbjørn Kjønstad, 2013 s. 3001–314

- Høstmælingen, Njål, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg: Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, 3. utgave, Universitetsforlaget 2016, kap. 3, 5, 8, 9, 10 og 11.
- Ikdahl, Ingunn og Vibeke Blaker Strand (red.): Rettigheter i velferdsstaten: begreper, trender, teorier, Oslo: Gyldendal Juridisk 2016
- Ikdahl, Ingunn: Hvilken vekt skal man legge på Trygderettens praksis? Argumenter fra en empirisk studie av rettsutvikling i trygderettsforvaltningen, i Ulf Stridbeck, Morten Kjelland og Reidun Førde (red.) Cand.mag., cand.med., cand.jur., cand.alt Festskrift til Aslak Syse. Oslo 2016 s. 307–318
- Ketscher, Kirsten: Socialret: prinsipper, rettigheter, værdier, 4. utg., København: Karnov Group, 2014, kapittel 2 og 4
- Kjellevoll, Alice: Sosiale menneskerettigheter – av betydning for norsk helse- og sosialrett, Nordisk Tidsskrift for Menneskerettigheter, 2006 s. 301–317.
- Kjønstad, Asbjørn, Aslak Syse og Morten Kjelland: Velferdsrett II: Barnevern- og sosialrett, 5. utg. Oslo: Gyldendal Juridisk, 2017.
- Syse, Aslak: Tvungent psykisk helsevern – enkelte kommentarer, Kritisk juss 2016, s. 278–300.
- Søvig, Karl Harald: Europisering av sosialretten. I Nordisk Socialrättslig Tidsskrift 2010 s. 113–134.
- Søvig, Karl Harald: Europisering av sosialretten. I Nordisk Socialrättslig Tidsskrift 2010 s. 113–134.

Doms-, material- og oppgavesamlinger

- Kjønstad, Asbjørn og Aslak Syse: Velferdsrett III, Doms- og materialsamling i velferdsrett, Oslo 2004, (Gyldendal Akademisk). Denne boken inneholder de viktigste avgjørelsene på velferdsrettens område, med studiespørsmål, tidligere eksamensoppgaver med sensorveiledninger mv.

For faget Miljørett svarer ansvarlig faglærer følgende:

Mulighetene for å ha et kjønnsperspektiv i emnet er vurdert. Konklusjonen er at det ikke er tilstrekkelig behov for det.

For faget EØS-rett svarer ansvarlig faglærer følgende:

EØS-retten har flere bestemmelser om likebehandling uavhengig av blant annet kjønn, og utfordrer norsk rett på flere punkter. I emnet "EØS-rett" har kvinne- kjønn og likestillingsperspektiver likevel ingen stor plass, men berøres i forbindelse med diskusjonen av reglene om fri bevegelighet for personer. Grunnen til at slike perspektiver ikke er viet større plass i emnebeskrivelse, kunnskapskrav og undervisning er dels at EØS-reguleringen er kommet til uttrykk i direktiver og forordninger, og dermed er så detaljert at en forsvarlig behandling fullstendig vil sprengte de rammer faget EØS-rett er gitt, og dels at EØS-dimensjonen ved kjønns- og likestillingsperspektiver i norsk rett først og fremst hører hjemme i emner der slike perspektiver er en mer integrert del, som likestillingsrett, trygderett og arbeidsrett, for eksempel.

Den boken som brukes som hovedlitteratur i emnet, Sejersted m.fl., "EØS-rett", vil bli erstattet av en fremstilling som bygger på denne, men som er nyskrevet. I arbeidet med denne, er kvinne-, kjønn – og likestillingsperspektiver (kjønnsperspektiver) et av de

områdene som søkes bedre integrert. Når boken foreligger, kan det være nærliggende å se nærmere på emnebeskrivelse og kunnskapskrav i annet "EØS-rett".

For faget Ex.fac svarer ansvarlig faglærer følgende:

Kvinne-, kjønn – og likestillingsperspektiver (kjønnspektiver) er godt ivaretatt i faget ex.fac.

I læremidlene i alle fages deler (dvs. del A, B og C) fokuseres det på kjønnspektiver:

Del A: Christoffer Eriksens bok "Kritikk" inneholder et delkapittel viet feministisk kritikk av rett.

Del B: Inger Johanne Sand fokuserer i kap 3. i boken "Rett samfunn og legitimitet" betydningen av det rettslige likestillingsarbeidet for dagens norske samfunn.

Del C: I Alf Petter Høgbergs bok "I språkets bilde" knyttes det flere steder an til forholdet mellom kjønnene, blant annet ved eksempelbruken for å belyse overordnede teoretiske poenger. (Et eksempel i denne forbindelsen er surrogatireglens kvinnediskriminerende funksjon ved at lovens begrep "mor" ikke knyttes an til genetisk sliktenskap, slik som er tilfellet for menn og begrepet "far". Konsekvensen av dette er at kvinner ikke kan ta med seg sine genetiske barn (født i utlandet ved surrogati) til Norge, i motsetning til hva som er tilfellet for menn.)

I tillegg kan det nevnes at vi har begge kjønn representert blant foreleserne, kursholderne og lærebokforfatterne.